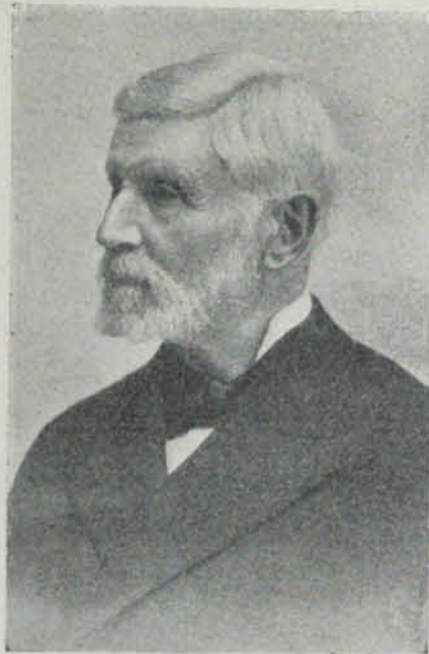

de *Cláusulas instrumentales*. Referents a lo que els seus respectius títols indiquen, son els articles de D. Sebastià Parés, *Venta a carta de gracia en Catalunya*, y de D. Faustí Bellvé, *Las últimas investigaciones estadísticas de la criminalidad en Alemania*.

Publicacions especials sobre el Dret civil de Catalunya son el fascicle *La Jurisprudencia y el Derecho civil de Catalunya*, de D. Joaquim Franquesa (1) y l'opúscul *En defensa de la Rabassa morta* de D. Pere Benach (2).

Necrologies. — Cruel ha sigut la mort. S'emportà al jurisconsult, historiador y polítich de vigorosa intel·ligència, fermes conviccions y senzilles costums, D. Francisco Romani y Puigdengolas. Múltiples les seves aficions y variats els seus coneixements, es dedicà en sa joventut als estudis econòmichs, publicà, després, una sòlida *Introducción al estudio del Derecho hipotecario español*, una *Memoria sobre el Crédito territorial*, diversos treballs d'història política-jurídica de gran originalitat y gran nombre d'opúsculs y articles en els quals vessa l'entusiasme per les institucions de Catalunya; entusiasme que inspirà y mové la seva activitat en un Congrés de jurisconsults catalans aplegat a Barcelona al ésser decretada la formació d'un Còdech civil espanyol ab apèndixs pels territoris de legislacions especials; éssent dels qui ab més vigor defensaren el criteri que triomfà, de que, constituint el Dret de Catalunya un tot orgànic necessari per la vida jurídica de l'antich Principat, ha d'ésser conservat en son conjunt. Havia alçat en Romani en els periòdichs el penó de l'autonomia de les regions, molts anys avans d'ésser aquesta autonomia la finalitat d'un fort moviment polítich y intel·lectual, y en ella s'inspiraren les seves publicacions *Breves reflexiones sobre los fueros civiles de España*, *El federalismo en España* y el gran treball d'investigació *Antigüedad del regionalismo español*; com també inspirà al que, malaventuradament, no ha sortit a llum sobre els orígens històrich-polítichs de Catalunya, y el portà a ésser uns dels quins en l'any 1885 redactaren y presentaren un cèlebre Memorial en defensa dels interessos morals y materials de Catalunya. Els seus mèrits, segellats per l'opinió, ho foren oficialment a l'ésser nomenat, en l'any 1899 (quan, per raó de les seves dolències, havia deixat d'ésser Director primer de la Caixa d'estalvis de Barcelona y concórrer a l'Academia de Bones Lletres), vocal corresponent de la Comissió general de Codificació a Espanya, y, com aital, president de la Comissió encarregada de redactar el projecte contentiu de les institucions civils catalanes que hagin de rebre nova sanció, y encara que morí, ab gran dolor, sense veure realitzada aquesta obra, la força del seu nom perdurarà a Catalunya.

També ha deixat un buit D. Felip Bertràn y de Amat, President que fou de la Societat Econòmica d'Amichs del País y qui, al morir, ho era de l'Academia de Belles Arts y de la de Bones Lletres de la mateixa ciutat y Soci de Mèrit de l'Institut Agrícola Català per sos treballs relatius al Crèdit territorial. Amich d'En Romani, en les seves darrereries s'acostà als ideals d'aquest; fou Diputat a Corts y Senador per les Societats Econòmiques de Catalunya, y, además de quant publicà (3), es distingí

D. F. Romani Puigdengolas

D. Joaquim Costa

(1) Girona. Imprenta de Dalmau, Carles y C., 1911.

(2) Barcelona, Suárez, 1911.

(3) *Propiedad literaria*, 1859. Llorejada per la Academia Matritense de Jurisprudencia y Legislació. — *Sociedades de Crédito territorial de España*, 1864. Serie d'articles sobre id. en la revista *La América*, 1864. — *El Congreso catalán de jurisconsultos*. Serie d'articles en el *Diario de Barcelona*, 1881. — *Teoría o concepto jurídico de la expropiación forzosa por causa de utilidad pública*, 1881. — *Del origen y doctrina de la escuela romántica y de la participación que tuvieron en el adelantamiento de las Bellas Artes es esta capital* (Barcelona) los señores D. Manuel y D. Pablo Milá y D. Claudio Lorenzali, 1891 y 1898. —

per l'intensitat del seu treball en el avans citat Congrés de Jurisconsults y en l'Academia de Jurisprudencia y Legislació (1).

A Madrid morí D. Joseph Leopold Feu, colaborador en revistes socials, escriptor jurídic y de quins treballs periodístichs a Barcelona sobrepuja el qui anomenà *Galería de escritores catalanes*, o biografies crítiques d'escriptors del segon terç del segle XIX, inclosos aquells que 's distingiren en el conreu del Dret: Martí d'Eixalà (ademés de la filosofia) y Sampons.

Tot limitantnos a l'objecte d'aquesta ullada, necessari es un tribut a la memoria del jurisconsult, sociòlech, polítich, historiador y literat aragonès Joaquim Costa, de qui, ab justicia, s'ha dit que abarca tota la vida històrich-jurídica d'Espanya en les seves obres rublertes d'originalitat y fruits de pregones investigacions; y, certament, que si per tota la Península ibèrica son de altíssim interès les titolades *Plan de una historia del Derecho español en la antigüedad*, *La servidumbre entre los iberos*, *El problema de la ignorancia del Derecho y sus relaciones con el status, el referendum y la costumbre* y *Colectivismo agrario en España*; ho son directament per Catalunya els *Materiales para el estudio del Derecho consuetudinario de España* y *El Derecho consuetudinario de España*, en que esbrinà, ab mà de mestre, institucions familiars y de la propietat de la nostra terra; l'altra obra, *Derecho consuetudinario del Alto Aragón*, reveladora d'institucions, costums y pràctiques iguals o similars a les que 's serven en bona part de l'Alt Pirineu català y a les conques del Noguera Ribagorçana, y aixís com la de *Los fideicomisos de confianza y sus relaciones con el Código civil español*, tractat crítich d'una institució fortament arrelada a Catalunya.

Dos discursos inaugurals de l'Academia de Jurisprudencia y Legislació. — El primer (a. 1892) en defensa del Dret català, y el segon (a. 1893), sobre *Asociaciones, Sociedades, Personas jurídicas y vida Corporativa*.

(1) Prengué part en totes les discussions de greus problemes, redactà el dictàmen *Régimen jurídico de Cataluña después de la publicación del Código civil*, y colaborà en altres.